

Van de Rozenkruisers tot de leerlingen van Benedictus.

Het derde Mysteriesdrama van Rudolf Steiner, de wachter aan de drempel, behandelt naast verdere indrukwekkende stappen in de geestelijke ontwikkeling van Thomasius, Capesius, Strader en Maria nog een ander heel bijzonder en actueel thema: het openbaar maken van occulte waarheden en de gevolgen die dit heeft voor broederschappen die sinds onheuglijke tijden deze waarheden, verborgen voor de uiterlijke wereld, plachten te behoeden en te cultiveren.

In het eerste tafereel, van het tien tafereelen tellende drama, worden we geconfronteerd met een heel bijzondere bijeenkomst. De Rozenkruisers menen aan de tekenen van de tijd te kunnen aflezen dat het nodig is om hun verborgen leer tot op zekere hoogte openbaar te maken. Zij hebben daartoe twaalf burgers in de voorhal van hun tempel uitgenodigd om dit voornemen aan hun kenbaar te maken en om af te tasten of deze op hun voorstel willen ingaan. De twaalf burgers zijn representanten van twaalf kosmische richtingen en vormen dus in zekere zin een representatie van de gehele mensheid.

Hoe willen de Rozenkruisers dit nu in praktijk brengen?

De kunstschilder Johannes Thomasius heeft na zijn eerste inwijdingsbelevissen een strenge denkscholing gevolgd. Dit heeft hem in staat gesteld om een boek te schrijven dat in heldere bewoordingen een brug wil slaan tussen de gewone wetenschap en spirituele, mystieke belevissen. Het boek poogt dus de geesteswetenschap voor het huidige intellectuele bewustzijn te rechtvaardigen en ook toegankelijk te maken. Voor de Rozenkruisers is dit boek de bouwsteen die zij zochten om hun voornemen te realiseren. Zij willen dan ook Thomasius en zijn werk hun expliciete steun en medewerking verlenen.

In de voorhof van de tempel wordt deze hele ontwikkeling nu uitvoerig besproken. Zoals meestal zijn er voor en tegenstanders en alle mogelijke argumenten pro en contra passeren de revue. Tot een consensus, laat staan een gezamenlijk besluit komt het twaalfkoppige gezelschap echter niet.

Nadat ieder zijn zegje heeft gedaan verschijnen de Rozenkruisers op het toneel. De tweede ceremoniemeester, Friedrich Trautmann, en de tweede preceptor, Magnus Bellicosus, spreken de burgers toe. Zij zwaaien Thomasius en zijn werk veel lof toe. Dan neemt de grootmeester Hilarius Gottgetreu het woord. Hij houdt een heel merkwaardige redevoering. Hij beschrijft de oorsprong en ontwikkeling van de Mysteries sinds onheuglijke tijden en zegt dat datgene wat vroeger verborgen was nu, tenminste gedeeltelijk, openbaar moet worden.

Met deze redevoering, die ingebed is in het derde Mysteriedrama en dus dateert van augustus 1912, is nu iets heel bijzonders aan de hand. Op 26 september 1920, tijdens de feestelijke opening van het eerste Goetheanum, werd door Marie Steiner een tekst van Rudolf Steiner voorgelezen die op het eerste zicht sterk gelijkt op deze van Hilarius maar bij nader inzien er toch weer gevoelig van afwijkt. Het is heel boeiend en informatief om deze beide teksten op gelijkenis en de verschillen nauwkeuriger te onderzoeken. Om dit eenvoudig en aanschouwelijk te doen heb ik beide teksten in een vrije Nederlandse vertaling zin per zin naast elkaar weergegeven.

<i>Hilarius Gottgetreu</i>	<i>Rudolf Steiner</i>
De Wachter aan de drempel eerste tafereel Eerste opvoering op 24/8/1912	Gelezen bij de feestelijke opening van het eerste Goetheanum op 26/9/1920 door Marie Steiner.
1. In naam van het hoge geesteswezen, dat in onze tempel zich aan de mensenzielen openbaart, verschijnen wij op dit moment voor mensen, die tot nu toe niet het occulte woord dat hier gesproken wordt, vernemen mochten.	1. In naam van het hoge geesteswezen, dat in onze plek van geestelijk onderzoek zich aan de mensenzielen openbaart, verschijn ik op dit moment voor mensen, die van nu af het Woord horen willen dat hier voor zielen in alle ernst weerklinkt.
2. De machten, die de aardeontwikkeling doelbewust leiden, die konden in het oerbegin zich niet met klaarheid aan alle mensen openbaren.	2. In vroegere tijden konden de machten, die de aardeontwikkeling doelbewust leiden, zich niet op volbewuste wijze openbaren.
3. Zoals de krachten, die bestemd zijn om de dragers van de kennis in de mens te worden, geleidelijk aan eerst in het kinderlichaam moeten rijpen, zo moest zich ook de mensheid als geheel in zijn historische ontwikkeling ontplooien.	3. Zoals de krachten, die bestemd zijn om de dragers van de kennis in de mens te worden, geleidelijk aan eerst in het kinderlichaam moeten rijpen, zo moest zich ook de mensheid als geheel in zijn historische ontwikkeling ontplooien.
4. Verhuld in duistere nevels leefden aanvankelijk de zielevermogens die later zich waardig zouden tonen in hoge werelden het geesteslicht te schouwen.	4. Verhuld in duistere nevels leefden aanvankelijk de zielevermogens die later zich waardig zouden tonen in hoge werelden het geesteslicht te schouwen.
5. Doch werden verheven geestelijke wezens bij het oerbegin der aarde als wijze leiders voor de mensen vanuit hogere rijken naar hen uitgezonden.	5. Doch werden aan de geest toegewijde zielen bij het oerbegin der aarde als wijze leiders voor de mensen door hogere wezensmachten uitgekozen.
6. Zij koesterden in de mystieke wijdingsplaatsen die geestelijke krachten die op geheimzinnige wijze in de mensenzielen doordrongen die niets van deze hoge leiders konden weten.	6. Zij koesterden op de plekken van geestelijk onderzoek die geestelijke krachten, die het licht van geestelijk inzicht tot de mensenzielen zonden, die slechts halfbewust zich van hun schouwen konden laten doordringen.
7. En later konden deze wijze meesters uit het rijk der mensen volgelingen kiezen, die door een leven van ascese en beproeving rijp bleken te zijn, om ook in het wijsheidsvolle doel der Mysteriën te worden ingewijd.	7. En later konden deze onderzoekers van de geest uit het rijk der mensen zich de leerlingen halen die door een wilskrachtig leven vol beproevingen rijp bleken te zijn, met een glashelder bewustzijn doelbewust naar geestelijk inzicht te streven.
8. En toen daarna de volgelingen van de eerste meesters het edele goed, dat zij ontvangen	8. En als vervolgens de leerlingen van de eerste geestesonderzoekers de edele leer waardig

hadden, met waardigheid verzorgen konden, toen keerden de verheven leraren naar hun eigen levenswerelden terug.	konden verzorgen, verdween de onbewuste leiding opdat vrije zielen met volledig inzicht zouden kunnen streven.
9. En daarna kozen deze godenleerlingen die mensen uit, die hen vermochten op te volgen in het behoeden van de geestesschatten; dit ging zo verder van het ene cultuurtijdperk in het andere.	9. En deze vrije zielen kozen zich dan die mensen uit, die hen opvolgen konden in het behoeden van de geestesschatten; dit ging zo verder van het ene cultuurtijdperk in het andere.
10. Tot nu toe stammen alle geestelijke scholen, die dit naar waarheid zijn, rechtmatig van de eerste af, die zelf afkomstig was van hoge geestelijke machten.	10. Tot nu toe stammen alle kenniscentra, die dit naar waarheid zijn, rechtmatig van de hoogste af, die in geestessferen zich bevindt.
11. Wat onze vaders ons in handen gaven, verzorgen wij op deze plaats deemoedig.	11. Door een ernstig zoeken streven wij alhier naar het ware geestelijk-menselijke erfgoed.
12. Wij laten nooit verdienste gelden, die uit het ambt, dat wij bekleden, voortvloeit;	12. Wij zullen nooit van inzicht spreken dat niet het zegel van de geest zelf draagt;
13. wij spreken slechts van de genade van hoge geestelijke machten, die zwakke mensen tot hun middelaar verkiezen en hun die schatten toevertrouwen, waardoor in hen het geestelijk licht ontstaat.	13. wij spreken slechts van het licht uit de geestelijke wereld, dat aan schouwende mensen zich ontsluiten kan, die er zich strevend willen aan over geven om hun zielendiepten te doorgronden.
14. En deze schatten, beste vrienden, voor u in deze tijd toegankelijk te maken, is onze taak;	14. Naar dit licht waardig te streven, maant ons de ernst van de tijdenwending en uw zielenood;
15. de tekenen die zich in het wereldplan zo duidelijk openbaren voor het geestesoog, zijn werkelijk veelbelovend.	15. de tekenen die zich in het wereldplan zo duidelijk openbaren voor het geestesoog, zijn werkelijk veelbelovend.

Wat valt ons nu op?

De twee teksten zijn als tweelingen. Hun opbouw is volledig gelijk. Zelfs het aantal zinnen is identiek. Zij behandelen ook hetzelfde thema: de bewustzijnsontwikkeling van de mensheid sinds onheuglijke tijden. Maar...hun teneur is heel verschillend! De tekst van Rudolf Steiner gelezen door Marie Steiner ademt een waardige zelfbewustheid uit. Hier spreekt de moderne mens die niet zo maar passief wil onderricht worden door welwillende verheven leermeesters maar die zelf wil streven, zoeken, vinden. Men zou dus kunnen zeggen dat de tekst van Hilarius te maken heeft met de oude Mysteriën of beter hoe men volgens de traditie naar die Mysteriën keek. De tekst gelezen door Marie Steiner laat datgene doorschemeren wat Steiner later de nieuwe Mysteriën genoemd heeft. Het zichzelf bewuste ik dat met een eerbiedige waardigheid voor het wezen van de hogere Kennis zichzelf wil realiseren als vrije geest om bewust en met kennis van zaken te kunnen meewerken aan een harmonische wereldontwikkeling.

Het is nu heel opmerkelijk dat we reeds in het derde Mysteriedrama (1912!) een gelijkaardige ontwikkeling meemaken. Het initiatief van de Rozenkruisers mislukt.

Waarom?

De meest voor de hand liggende reden ligt bij Johannes Thomasius. Op zijn weg

naar de tempel waar de Rozenkruisers Johannes feestelijk willen ontvangen heeft hij in de geest een ontmoeting met Ahriman. Deze wijst hem erop dat het boek geschreven is onder inspiratie van Lucifer. Deze heeft bij Johannes niet alleen de creatieve vermogens maar ook de wilde driften gestimuleerd. Het boek dat steeds met zijn auteur verbonden blijft zal zo schadelijk in de wereld werken.

Hoe kan dit onheil vermeden worden?

Johannes formuleert het in het eerste tafereel van de wachter, wanneer hij de Rozenkruisers van antwoord dient, als volgt:

***" U had toch moeten weten, dat dit werk
nu in vergetelheid had moeten raken en in later tijd
opnieuw door iemand anders
tot stand gebracht had moeten worden,
die aan de werking ervan in het leven
een andere richting geven zou.
U hebt dus met uw oordeel aan de broederschap het recht ontnomen
waarover hij beschikken moet,
om hier de wijdingshandeling te mogen leiden."***

De Rozenkruisers staan als aan de grond genageld. Dit hadden zij totaal niet verwacht. Johannes haakt af en het hele plan wordt afgeblazen. De Rozenkruisers moeten zich nu bezinnen hoe het verder moet. Zij zijn voor schut gezet.

De ontknoping komt in het tiende en laatste tafereel. De Rozenkruisers dragen in volle vrijheid hun bevoegdheden over aan de leerlingen van Benedictus! Deze zijn door de belevenissen in het tweede t.e.m. het negende tafereel zodanig beproefd en gelouterd dat zij waardig geworden zijn om deze hoge verantwoordelijkheid op zich te nemen. Zij doen dit echter niet als een gewone aflossing van de wacht maar hebben duidelijk de intentie om dit te doen in de geest van de tekst van 1920.

De oude Mysteriën zijn aan hun einde gekomen, de barensweeën van de nieuwe zijn begonnen!